

АНОТАЦІЯ

Цзі Лей. Формування культури художньо-педагогічного спілкування майбутнього вчителя образотворчого мистецтва. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, галузь знань 01 Освіта/Педагогіка. – Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, Київ, 2021.

Зміст анотації

Дисертаційне дослідження присвячено науково-методичному узагальненню та практичному вирішенню актуальної проблеми подальшого вдосконалення професійно-педагогічної підготовки фахівців мистецько-педагогічних спеціальностей шляхом розроблення, обґрунтування та експериментальної перевірки методичних основ формування культури художньо-педагогічного спілкування майбутнього вчителя образотворчого мистецтва.

Проведений аналіз сучасних наукових проєкцій розуміння сутності культури художньо-педагогічного спілкування дозволив обґрунтовано вважати означену професійно-особистісну властивість вчителя образотворчого мистецтва важливою детермінантою його професійної культури (художньої та педагогічної), а її формування в студентів закладів вищої освіти художнього-педагогічного профілю – стратегічним завданням їх професійної підготовки.

На основі систематизації та узагальнення науково-теоретичного матеріалу з проблеми дослідження сформульовано його базові поняття, що дало змогу трактувати культуру художньо-педагогічного спілкування майбутнього вчителя образотворчого мистецтва як фундаментальну категорію освітніх, педагогічних наук, зокрема теорії і методики професійної підготовки художника-педагога, що характеризує індивідуально-особистісний рівень засвоєння студентами суспільно-значущого культурно-педагогічного досвіду реалізації комунікативного потенціалу образотворчого мистецтва в навчально-виховній роботі з дітьми та молоддю. Це складне специфічне інтегративне

професійне новоутворення особистості студента детермінується культуровідповідністю його професійних цінностей та ціннісних орієнтацій у художньо-педагогічній взаємодії з учнями, набутою художньо-педагогічною комунікативною компетентністю, розвиненим емпатійно-рефлексивним комунікативним потенціалом, сформованими комунікативними вміннями в поєднанні з комунікативно-організаторськими здібностями та виявами комунікативної активності й ініціативи.

У роботі конкретизовано змістові характеристики культури художньо-педагогічного спілкування майбутнього вчителя образотворчого мистецтва, які перетворюються на певні напрями й завдання організації навчально-професійної діяльності студентів ЗВО художньо-педагогічного профілю та критерії оцінки її результативності, що розкриваються у визначених структурних складових: аксіологічному, когнітивному, особистісному та технологічному компонентах. Аксіологічний компонент культури художньо-педагогічного спілкування майбутнього вчителя образотворчого мистецтва відображує вироблені суспільно й індивідуально значущі цінності та ціннісні орієнтації в художньо-педагогічній взаємодії, розвиненість професійних потреб та інтересів до культуровідповідного художньо-педагогічного спілкування. Когнітивний компонент культури художньо-педагогічного спілкування майбутнього вчителя образотворчого мистецтва характеризує набуту комунікативну художньо-педагогічну компетентність та засвоєні теоретичні знання в цій царині. Особистісний компонент культури художньо-педагогічного спілкування майбутнього вчителя образотворчого мистецтва виражає здатності майбутнього вчителя образотворчого мистецтва до емпатії та рефлексії художніх образів образотворчого мистецтва як основу його емоційної та інтелектуальної професійної розвиненості. Технологічний компонент культури художньо-педагогічного спілкування майбутнього вчителя образотворчого мистецтва передбачає досягнення практичної готовності до продуктивної художньо-педагогічної взаємодії з учнями в поєднанні художньо-

педагогічних комунікативних умінь з організаційно-комунікативними здібностями та виявами творчої активності.

У дослідженні розроблено та обґрунтовано методичні основи формування культури художньо-педагогічного спілкування майбутнього вчителя образотворчого мистецтва в процесі професійно-педагогічної підготовки, які змодельовано як логічно вмотивовану педагогічну систему, побудовану на засадах обраних педагогічних підходів (культурологічного, аксіологічного, компетентнісного та особистісно-орієнтованого), висунутих принципів (гуманізації, діалогізації, культуровідповідності та професійної спрямованості), спроєктованих й обґрунтованих умов (вироблення ціннісного ставлення та позитивної мотиваційної спрямованості на культуровідповідне художньо-педагогічне спілкування; впровадження в процес професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя образотворчого мистецтва комунікативних художньо-педагогічних ситуацій квазіпрофесійної діяльності; створення художньо-педагогічного середовища, яке відповідає комунікативним потребам й інтересам майбутнього вчителя образотворчого мистецтва та збагачує його комунікативний досвід; актуалізація особистісно-професійної рефлексії як основи саморозвитку культури художньо-педагогічного спілкування майбутнього вчителя образотворчого мистецтва) та розробленого методичного забезпечення педагогічного управління цим процесом.

У результаті проведеної дослідно-експериментальної роботи доведено ефективність формування культури художньо-педагогічного спілкування майбутнього вчителя образотворчого мистецтва шляхом впровадження методичного забезпечення як невід'ємної складової методичних основ формування культури художньо-педагогічного спілкування майбутнього учителя образотворчого мистецтва, що було реалізовано під час вивчення дисципліни циклу психолого-педагогічної підготовки «Педагогічна творчість», освітньо-розвивальні можливості якої було доповнено додатковими експериментальними факторами, та здійснювалося послідовно протягом ціннісно-пропедевтичного,

теоретико-пізнавального, практико-дієвого етапів, кожному з яких притаманні свої специфічні завдання, зміст та технологічний інструментарій.

Основними формами організації експериментальних впливів стали лекційні, семінарські та лабораторні заняття з урахуванням інтерактивної, діалогової, тренінгової та проблемної технологій навчання й технології розвитку критичного мислення, технології арт-педагогіки; методів фасилітованої дискусії, брейнстормінгу (мозковий штурм), лекції-аналізу конкретних ситуацій, ведення щоденника «Щоденник мистецьких вражень», лекції-бесіди, складання експрес-характеристики, самоаналізу особистості, групового обговорення, демонстрації, аналізу конкретних ситуацій, проблемної лекції із мультимедійним супроводом, моделювання навчальних ситуацій, художньо-педагогічного аналізу творів образотворчого мистецтва, вербалізації змісту художніх творів, художньо-педагогічної презентації, художньо-педагогічного інтерпретування картин, парно-рольової гри «Приймальні іспити до художньої школи», підготовки художньо-педагогічного есе, прийомів «Калейдоскоп висловів», «Знаю – хочу – дізнався», «Усе в мене в руках!», «Що я хочу знати?», творчих прийомів-вправ «Співвіднеси визначення», «Професійно-комунікативний тезаурус», «Художній салон», «Подорож у майбутнє», «Фантазуємо разом», «Хто ще любить мистецтво, як люблю його я», «Подорож картини», тренінгових вправ, біографічного методу.

Відповідно до виокремлених у дослідженні структурних компонентів культури художньо-педагогічного спілкування майбутнього вчителя образотворчого мистецтва було визначено систему покомпонентних критеріїв та їх емпіричні показники. Аксиологічному компоненту культури художньо-педагогічного спілкування майбутнього вчителя образотворчого мистецтва відповідає ціннісно-потребнісний критерій, показниками якого виступають усвідомленість педагогічних цінностей та ціннісних орієнтацій студентів до художньо-педагогічного спілкування як явища культури їх майбутньої професійної діяльності; розвиненість професійних потреб студентів у культуровідповідному художньо-педагогічному спілкуванні та інтересу до його

реалізації. Когнітивний компонент культури художньо-педагогічного спілкування майбутнього вчителя образотворчого мистецтва представлений знанієво-компетентнісним критерієм з показниками: обізнаність студентів щодо сутності, змісту та структури культури художньо-педагогічного спілкування, методів і засобів її формування; діалогічна спрямованість комунікативної компетентності студентів у художньо-педагогічній діяльності. Особистісний компонент культури художньо-педагогічного спілкування майбутнього вчителя образотворчого мистецтва характеризується емоційно-рефлексивним критерієм з показниками: здатність студентів до художньо-педагогічної емпатії; здатність студентів до рефлексії в художньо-педагогічній взаємодії. До технологічного компоненту віднесено діяльнісно-поведінковий критерій з показниками: сформованість у студентів художньо-педагогічних комунікативних умінь мовленнєвого та невербального спілкування; розвиненість комунікативних та організаторських здібностей студентів до здійснення художньо-педагогічної взаємодії; інтенсивність виявів у студентів комунікативної активності та ініціативи.

Згідно із запропонованими та обґрунтованими покомпонентними критеріями та показниками сформованості культури художньо-педагогічного спілкування майбутнього вчителя образотворчого мистецтва залежно від міри їх прояву було спроектовано відповідні якісні характеристики, диференційовані за чотирирівневою градацією: високий, достатній, середній та низький рівні.

За результатами констатувального експерименту, яким було охоплено 217 осіб – студентів бакалаврату денної форми навчання, які здобувають кваліфікацію вчителя образотворчого мистецтва, виявлено загалом незадовільний для успішного професійного становлення майбутнього вчителя образотворчого мистецтва реальний стан сформованості культури художньо-педагогічного спілкування студентів ЗВО художньо-педагогічного профілю: 24,3 % студентів мають низький рівень сформованості культури художньо-педагогічного спілкування, 37,3 % респондентів демонструють середній її рівень, 27,1% – достатній і лише 11,3 % майбутніх учителів образотворчого мистецтва виявляють

високий рівень сформованості культурозорієнтованого художньо-педагогічного спілкування.

Експериментальна перевірка ефективності розроблених методичних основ формування культури художньо-педагогічного спілкування в процесі професійно-педагогічної підготовки засвідчила значну позитивну динаміку розвитку усіх виокремлених компонентів цього професійно-особистісного утворення студентів експериментальної групи, а саме: високий рівень було виявлено в 23,2% майбутніх педагогів-художників експериментальної групи, достатній рівень зафіксовано в 43,5% респондентів, середній рівень – у 23,0% студентів, низький рівень – лише в 10,3% майбутніх учителів образотворчого мистецтва. Отже, кількість студентів експериментальної групи з високим та достатнім рівнями сформованості культури художньо-педагогічного спілкування збільшилися на 12,1 % та 16,7 % відповідно поряд із зменшенням кількості студентів із середнім (на 15,1%) та низьким (на 13,7 %) рівнями. Підвищення рівнів культури художньо-педагогічного спілкування майбутнього учителя образотворчого мистецтва експериментальної групи спостерігалось за всіма визначеними показниками. У контрольній групі результати діагностики до проведення експерименту та після його закінчення мають незначні відмінності, і в цілому стан сформованості культури художньо-педагогічного спілкування майбутнього вчителя образотворчого мистецтва за усіма виокремленими компонентами залишився незмінним – динамічні зміни обмежуються показниками $\pm 0,5-2,4$ %, що загалом не впливає на загальний стан сформованості культури художньо-педагогічного спілкування.

Вірогідність отриманих у ході дослідно-експериментальної роботи результатів підтверджена за допомогою непараметричного критерію Пірсона χ^2 , який підтвердив достовірність отриманих результатів. В експериментальній групі такі показники $\chi^2 = 41,8; 51,1; 23,6$ та $38,8$ більше відповідного табличного значення для $m - 1 = 3$ ступенів свободи, яке складає 11,3 за умови можливої помилки менше 0,01. У контрольній групі критерій Пірсона χ^2 для кожного компонента культури художньо-педагогічного спілкування складає 0,31; 0,69;

0,27 та 0,194, що значно менше відповідного табличного значення $m - 1 = 3$ ступенів свободи, яке складає 11,3 за умови можливої помилки менше 0,01.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що: *вперше: здійснено* цілісний науковий аналіз проблеми культури художньо-педагогічного спілкування майбутнього вчителя образотворчого мистецтва; *розроблено* методичні основи формування культури художньо-педагогічного спілкування майбутнього вчителя образотворчого мистецтва в процесі професійно-педагогічної підготовки та *експериментально* перевірено їх ефективність; *розроблено* систему критеріїв, показників та рівнів сформованості культури художньо-педагогічного спілкування майбутніх учителів ЗВО мистецько-педагогічного спрямування; *уточнено* сутність поняття «культура художньо-педагогічного спілкування майбутнього вчителя образотворчого мистецтва»; *конкретизовано* зміст і структуру культури художньо-педагогічного спілкування майбутнього вчителя образотворчого мистецтва; *удосконалено* педагогічні підходи, принципи та умови формування культури художньо-педагогічного спілкування майбутнього вчителя образотворчого мистецтва в процесі професійної підготовки; методи, форми і прийоми формування культури художньо-педагогічного спілкування майбутнього вчителя образотворчого мистецтва в процесі професійної підготовки; *подальшого розвитку* набули положення щодо шляхів вдосконалення професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя образотворчого мистецтва у ЗВО, а також засоби комплексної діагностики й вдосконалення досліджуваної професійно-особистісної властивості майбутнього вчителя образотворчого мистецтва.

Практичне значення дослідження визначається можливістю впровадження оригінальних методичних основ формування в майбутнього вчителя образотворчого мистецтва культури художньо-педагогічного спілкування в багаторівневу підготовку студентів навчальних закладів мистецько-педагогічного профілю як України, так і Китаю для збагачення змісту та вдосконалення навчально-методичного забезпечення вивчення студентами педагогічних дисциплін, створення наукового підґрунтя для розробки рекомендацій з

формування культури художньо-педагогічного спілкування майбутнього вчителя образотворчого мистецтва, а також при організації самостійної та самоосвітньої діяльності студентів вищих мистецько-педагогічних закладів освіти.

Ключові слова: культура художньо-педагогічного спілкування, майбутній учитель образотворчого мистецтва, методичні основи, педагогічні підходи, принципи, умови, методичне забезпечення, професійно-педагогічна підготовка.

ABSTRACT

Tszi Ley. Shaping the future Fine Arts teacher's artistic and pedagogical communication culture. – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

Dissertation for the scientific degree of Doctor of Philosophy in the specialty 011 Education and Pedagogical Sciences, field of knowledge 01 Education/Pedagogy. – National Pedagogical Drahomanov University, Kyiv, 2021.

Abstract content

The thesis research is dedicated to science and methodological generalization and practical solutions of the current issue of further perfection of occupational and pedagogical training for experts of arts and pedagogical specialties by means of elaborating, justifying and experimental checking the methodological basis for shaping the future Fine Arts teacher's artistic and pedagogical communication culture.

The conducted analysis of contemporary projections of understanding the notion of artistic and pedagogical communication culture enabled to justify and to treat the aforementioned occupational and personalised quality of a Fine Arts teacher as an important determiner of his professional culture (artistic and pedagogical), and its shaping for the students of artistic and pedagogical-profiled higher institutions as the strategic issue of their occupational training.

On the basis of systematising and generalising the science and theoretic material on the research issue, its basic notions were identified, which enabled treating the future Fine Arts teacher's artistic and pedagogical communication culture as the fundamental category of education and pedagogical sciences, in particular, the theory and methodology of teacher-artist's occupational training characterising the individual and personalised level of the students' grasp of socio-significant culture and pedagogical experience of implementing Fine Arts communication potential in

education and upbringing activity with children and youth. This complex specific integrative professional innovation for the student's personality is determined by the cultural correspondence of its occupational values and axiological orientations in artistic and pedagogical interaction with the learners, the obtained artistic and pedagogical communication competence, the efficient empathy and reflexive communication potential shaped by communication skills in their combination with communication and management abilities, as well as communication activeness and initiative manifestations.

In the research paper, the content characteristics of the future Fine Arts teacher's artistic and pedagogical communication culture are concretized; these specifics are transformed into certain focuses and tasks of arranging education and occupational activity for the students of arts and pedagogy-profiled higher institutions and into the assessment criteria of their effectiveness being revealed via the following cultural components: axiological, cognitive, personalized and technological. The axiological component of the future Fine Arts teacher's artistic and pedagogical communication culture reflects the elaborated socially and individually significant values and axiological orientations in artistic and pedagogical interaction, the sufficiency of occupational demands and interests to culturally corresponding artistic and pedagogical communication. The cognitive component of the future Fine Arts teacher's artistic and pedagogical communication culture characterizes the obtained communicative artistic and pedagogical competence and the acquired theoretic knowledge within this domain. The personalized component of the future Fine Arts teacher's artistic and pedagogical communication culture expresses the abilities of the future Fine Arts teachers referring to empathy and reflection of fine arts' images as the basis for their emotional and intellectual professional efficiency. The technological component of the future Fine Arts teacher's artistic and pedagogical communication culture presupposes attaining the practical preparedness for the productive artistic and pedagogical interaction with the learners in combination with the artistic and pedagogical communicative skills alongside with organization and communicative abilities and artistic activity manifestations.

In the research paper, the methodological basics of shaping the future Fine Arts teacher's artistic and pedagogical communication culture in the process of

occupational and pedagogical training being designed as a logically motivated pedagogical system based on the background of the selected pedagogical approaches (cultural, axiological, competence and personality-oriented) were elaborated and justified, as well as the defined principles (humanization, dialogical formation, cultural correspondence and professional directionality), projected and justified conditions (elaborating axiological attitude and positive motivational directionality on culturally correspondent artistic and pedagogical communication; implementing the communicative artistic and pedagogical situations of quasi-professional activity in the process of occupational and pedagogical training of the future Fine Arts teacher; creating the artistic and pedagogical domain corresponding to communicative issues and interests of the future Fine Arts teacher and enriching his communication background; maintaining personalized and professional reflection as the basis for self-development of the future Fine Arts teacher's artistic and pedagogical communication culture) and the elaborated methodological provision of its pedagogical management.

As a result of the conducted research and experimental work, the effectiveness of shaping the future Fine Arts teacher's artistic and pedagogical communication culture via implementing methodological support as the essential constituent of methodological basics for shaping the future Fine Arts teacher's artistic and pedagogical communication culture was confirmed, which was provided in the process of learning the «Pedagogical Creativity» discipline of psychology and pedagogical training cycle, the educational and developmental opportunities of which were supplemented by additional experimental factors and were performed consistently in the course of axiological and propaedeutic, theoretic and cognitive, practical and active stages, each of which is characterized by its specific tasks, content and technological tools.

The key forms of arranging experimental impacts are lectures, seminars and laboratory classes in accordance with interactive, dialogical, training and problematic teaching technologies and critical thinking development technology, as well as the technology of art-pedagogy; the method of facilitated discussion, brainstorming, the case study analysis lecture, keeping «The artistic impressions diary», discussion lectures, compiling express-characteristics, personal self-analysis, group discussion,

demonstration, case study analysis, problematic lecture with multimedia support, modeling teaching situations, the artistic and pedagogical analysis of Fine Arts works, verbalization of artworks' content, an artistic and pedagogical presentation, the artistic and pedagogical interpretation of paintings, «Entrance examinations to an arts school» pair role-play, preparing an artistic and pedagogical essay, «Utterance kaleidoscope» techniques, «I know – I want to know – I have known», «It's up to me!», «What do I want to know?»; creative exercising techniques «Correlate the definition», «Occupational and communication thesaurus», «Artistic salon», «The journey to the future», «Fantasizing together», «Who else loves art as much as I do», «The painting's journey»; training exercises and the biographical method.

In accordance with the distinguished structural components of the future Fine Arts teacher's artistic and pedagogical communication culture, a system of component-wise criteria and their empirical markers were identified. The axiological cultural component of the future Fine Arts teacher's artistic and pedagogical communication culture corresponds to the axiological and requirement criterion, the markers of which are the awareness of pedagogical values and axiological orientations of the students to artistic and pedagogical communication as a cultural phenomenon in their future occupational activity; the efficiency of the students' professional demands of culturally corresponding artistic and pedagogical communication and the interest to its implementation. The cognitive component of the future Fine Arts teacher's artistic and pedagogical communication culture is represented by the knowledge and competence criterion with the following markers: the students' awareness concerning the essence, content and structure of artistic and pedagogical communication culture, as well as the methods and means of shaping it; dialogical directionality of the students' communicative competence in their artistic and pedagogical activity. The personalized component of the future Fine Arts teacher's artistic and pedagogical communication culture is characterized by the emotional and reflexive criterion with the following markers: the students' ability of artistic and pedagogical empathy; the students' skills of reflection within the artistic and pedagogical interaction. The technological component refers to the activity and behavioral criterion with the following markers: the efficiency of the students' artistic and pedagogical communicative skills of speech and non-verbal communication; the

development of the students' communicative and management skills of implementing artistic and pedagogical interaction; the intensity of the students' revealing their communicative activeness and initiative.

In accordance with the suggested and justified component-wise criteria and markers of the efficiency of the future Fine Arts teacher's artistic and pedagogical communication culture depending on the degree of their manifestations, the corresponding qualitative characteristics were modeled, and they are differentiated via four-level gradation: high, satisfactory, middle and low.

According to the ascertaining experiment results comprising 217 individuals – bachelor students of full-time mode obtaining the Fine Arts teacher's qualification, generally unsatisfactory for the successful future Fine Arts teacher's professional becoming current state of the efficiency of the artistic and pedagogical communication culture for the arts and pedagogy-profiled higher institutions students was revealed: thus, 24,3% of the students having the low level of the artistic and communication culture efficiency; 37,3 % of the respondents demonstrating the middle level; 27,1 % showing the satisfactory one and 11,3 % of the future Fine Arts teachers revealing the high level of the efficiency of culturally-oriented artistic and pedagogical communication.

Experimental checking for the effectiveness of the elaborated methodological basics of shaping the future Fine Arts teacher's artistic and pedagogical communication culture in the process of occupational and pedagogical training has witnessed a considerable positive dynamics of the development of all the distinguished components of this professionally personalized student's formation of the experimental group, i. e. : the high level was revealed for 23,2 % of the future Arts teachers' experimental group; the satisfactory level was fixed for 43,5 % of the respondents; the middle level was observed for 23,0 % of the students; the low level for only 10,3% of the future Fine Arts teachers. Thus, the number of students of the experimental group showing the high and satisfactory levels of the artistic and pedagogical communication culture efficiency has increased by 12,1 % and 16,7 % respectively alongside with the decrease in the students' number with the middle (by 15,1 %) and low (by 13,7 %) levels. The increase of the future Fine Arts teacher's artistic and pedagogical communication culture levels within the experimental group

was observed in accordance with all the aforementioned markers. Within the control group, the diagnostics results before conducting the experiment and after its completion are slightly different, and generally, the state of the future Fine Arts teacher's artistic and pedagogical communication culture efficiency in accordance with all the distinguished components has remained unchanged – the dynamic changes are measured by the $\pm 0,5-2,4$ % markers, which generally do not affect the overall state of the artistic and pedagogical communication efficiency.

Probability of the obtained results of the research and experimental work is confirmed with the help of Pearson χ^2 non-parametric criterion having justified the relevance of the results. Within the experimental group, such markers of $\chi^2 = 41,8; 51,1; 23,6$ and $38,8$ are higher than the corresponding table meaning for $m-1=3$ freedom degree presupposing $11,3$ on condition of a possible mistake by lower than $0,01$. Within the control group, the χ^2 Pearson criterion for each component of the artistic and pedagogical communication culture comprises $0,31; 0,69; 0,27$ and $0,194$, which is considerably lower than the table meaning for $m-1=3$ freedom degree presupposing $11,3$ on condition of a possible mistake by less than $0,01$.

The scientific novelty of the obtained results lies in the fact that *for the first time ever*: the coherent scientific analysis of the issue of the future Fine Arts teacher's artistic and pedagogical communication culture *was implemented*; the methodological basics of shaping the future Fine Arts teacher's artistic and pedagogical communication culture in the process of occupational and pedagogical training *were elaborated*, and their effectiveness was *experimentally* confirmed; the system of criteria, markers and levels of the efficiency of the future Fine Arts teacher's artistic and pedagogical communication culture in the arts and pedagogy-profiled higher institutions *was worked out*; the essence of «the future Fine Arts teacher's artistic and pedagogical communication culture» *was specified*; the content and structure of the future Fine Arts teacher's artistic and pedagogical communication culture *was particularized*; the pedagogical approaches, principles and conditions of shaping the future Fine Arts teacher's artistic and pedagogical communication culture in the process of occupational training; the methods, forms

and techniques of shaping the future Fine Arts teacher's artistic and pedagogical communication culture in the process of occupational training *were perfected*; the statements referring to the ways of enhancing occupational and pedagogical training of the future Fine Arts teacher in higher educational institutions, as well as the complex diagnostics means and advancing the aforementioned occupational and personalized feature of the future Fine Arts teacher, obtained *further development*.

The practical significance of the research is defined by the opportunity of implementing the original methodological basics of shaping the future Fine Arts teacher's artistic and pedagogical communication culture in the students' multilevel training in the arts and pedagogy-profiled institutions in both Ukraine and China for enriching the content and perfecting the teaching and methodological support of the student's pedagogical disciplines learning, as well as creating the scientific background for elaborating recommendations referring to shaping the future teacher's artistic and pedagogical communication culture, as well as while managing the arts and pedagogy higher institutions students' autonomous work and self-study activity.

Key words: artistic and pedagogical communication culture; the future Fine Arts teacher; methodological basics; pedagogical approaches; principles; conditions; methodological support; occupational and pedagogical training.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДОСЛІДЖЕННЯ

Наукові праці, у яких опубліковані основні результати дисертації:

1. Цзі Лей. Культура художньо-педагогічного спілкування як фундаментальна основа професійної підготовки майбутнього вчителя образотворчого мистецтва. *Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики*. Київ : Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2018. Вип. 31-41. С. 39-43.
2. Цзі Лей. Зміст і структура культури художньо-педагогічного спілкування майбутнього вчителя образотворчого мистецтва. *Витоки педагогічної майстерності: наук. журнал*; Полтав. нац. пед. ун-т імені В.Г. Короленка. Полтава, 2019. Випуск 23. (Серія «Педагогічні науки»). С. 224-229.

3. Цзі Лей. Науково-педагогічні підходи до формування культури художньо-педагогічного спілкування майбутніх учителів образотворчого мистецтва. *Витоки педагогічної майстерності: наук. журнал* / Полтав. нац. пед. ун-т імені В.Г. Короленка. Полтава, 2020. Випуск 25. (Серія «Педагогічні науки»). С. 213-219.
4. Tszi Ley. The diagnostics of the future fine arts teacher artistic and pedagogical communication culture. *Modern Science – Moderni veda*. Praga. Ceska republika, Nemosos, 2021. № 1. P. 115-121.

Опубліковані праці апробаційного характеру:

5. Цзі Лей. Формування культури художньо-педагогічного спілкування майбутнього вчителя образотворчого мистецтва як проблема педагогічної науки і практики. *Педагогіка мистецтва для культурного зростання особистості протягом життя: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Мелітополь, 8-10 листопада 2018 р.) / Відповід. ред. Н.А. Сегеда. Мелітополь : ФОП Однорог Т.В., 2018. С. 134-138.
6. Цзі Лей. Функціональні особливості художнього спілкування як засобу професійно-педагогічної діяльності вчителя образотворчого мистецтва. *Наукова школа академіка І.А. Зязюна у працях його соратників та учнів. V Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Харків, 22-23 травня 2019 р.). За заг. ред. Романовського О.Г. Харків : НПУ «ХП», 2019. С. 188-191.
7. Цзі Лей. Педагогічні принципи формування культури художньо-педагогічного спілкування майбутніх учителів образотворчого мистецтва. *Актуальні проблеми підготовки сучасного педагога: теорія, історія, практика: матеріали Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конференції* (м. Умань, 26 листопада 2020 р.) / гол. ред. Бойченко В.В. Умань :ВПЦ «Візаві», 2020. С. 30-35.